

RZEZAĆ SIĘ (5) *vb impf*

rzezać się (3), **rzazać się** (1) [*oboczność dotyczy praet i fut złożonego*]; rzezać się *Leop, HistHel, KochFr*; rzazać się *BudBib*.

się (3), się (2).

e oraz oba a jasne (w tym w drugim a 1 r. błędne znakowanie).

praes 3 pl rzeżą się (1). ◇ *praet 3 sg m* rzeżał się (1). ◇ *3 pl m pers* rzezali się (1). ◇ *fut 3 sg m* będzie się rzazać (1). ◇ [2 *pl m pers* będziecie się rzazać.] ◇ *3 pl m pers* będą się rzezać (1). ◇ [imp 3 *sg* niech się rzeże. ◇ *part praes act* rzeżąc się.]

Sł stp, Cn brak, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w. s.v. rzezać.

1. Ranić się (4) :

a. W funkcji zwrotnej: kaleczyć się nacinaniem (3) :

[rzezać się w co: Zegnając się z nim [Tęczyński z królem Henrykiem] z płaczem/ oba fwą krew rzeżąc się w pálce pili. *PapHerby* 684.]

Zwrot: »[czym] do krwie się rzezać« (1): [Żydzi] Vflucháli porády [Heliasza]/ y bárziey wołáli/ Nożmi y też brzytwámi/ do krwie fie rzezáli [et incidebant se ... cultris et lanceolis *Vulg 3.Reg 18/28*]. (Bo ten mieli obyczáy) *HistHel Cv*.

α. O nacinaniu ciała na znak żaloby; incidere se *Vulg, PolAnt* (2) :

rzezać się dla kogo (2): A pomrą wielcy y máli w tey ziemi: nie będą pogrzebieni áni oplákáni/ áni fie będą rzeżąc/ áni obłyfiác dla nich. *Leop Ier 16/6*; Y pomrą wielcy y máli w ziemi tey/ nie pogrzebą ich/ áni ich plákác będą/ nie będzie się też nikt rzazać (*marg*) Albo drápác. (-)/ áni łyśiny czynić dla nich. *BudBib Ier 16/6*.

[rzazać się nad kim: Nie będziecie fie rzazać/ áni czynić będziecie łyśiny nád vmárkim. *WujBib Deut 14/1*; *TomZbrudzBrul Deut 14/1*.

W połączeniu szeregowym: non vos incidetis nyebedzecze fze rzazacz any ran ísobie zadawacz [...] any sbythnyey zaloby czynycz nad przyaczolmy vmarłymy *TomZbrudzBrul Deut 14/1*.]

b. W funkcji wzajemnej: ranić się a. zabijać wzajemnie podczas walki (1) :

[rzezać się z kim: Świerski z swoim ufem na ratunk przybieżał, Cisną się, iż się równo Niemiec z Litwą rzeżał, Lecz wielkość górę wzięła, Litwa pierzcha w nogi *StryjPoczqt 275*].

Przen: W antropomorfizowanym opisie gry w szachy (1) : Drewniáne trupy wżędy w koło leżą A tu/ co dáley/ tym fie bárziey rzeżą. *KochSz B3v*.

2. Odcinać się od czegoś ostrym narzędziem (1) :

Zwrot: »rzezać się w koszu« = uwalniać się z kosza zawieszzonego nad wodą (rodzaj kary), odcinając sznur, na którym kosz został zawieszony [szyk zmienny] (1): (nagł) O Mikołzu. (-) MIkołz kotá przeciágnął/ Ian się rzeżał w kofzu *KochFr 94*; [(nagł) Ná mężá kára ktory żonę dobrą biie [...] (-) TEn iż czyni nád zwyczaj/ y nád przyrodzenie/ [...] Godzien ten vtopienia w plugáwym iezierze/ Abo ná wieczną háńbę/ niech się w kofzu rzeże. *PapPróba E2 (Linde)*].

3. [Kastrować się: Drudzy się zábijáią z tefkności/ [...] Drudzy dla tego/ áby w grzech nie vpádli/ iáko niektorzy co się fámi rzezáli/ chcąc się przy czyfności zoftác. *SkarŻyw 1120 (Linde)*].

Synonimy: 1.b. bić się; 3. trzebić się, wałaszyć się.

Formacje współrdzenne cf RZEZAĆ.

MN